مەككىدە نازىل بولغان سۈرە قەمەر 55 ئايەت

يۇقىرىدا ئەبۇۋاقىدنىڭ ھەدىسىدە ئېيتىلغاندەك پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سۈرە قاف بىلەن سۈرە قەمەرنى قۇربان ھېيتلىرىدا ۋە روزى ھېيتلىرىدا ئوقۇيتتى، ئۇ سۈرىلەر مۆمىنلەرگە تەييارلانغان جەننەتتىن ئىبارەت ۋەدە، دوزاختىن ئاگاھلاندۇرۇش، مەخلۇقاتلارنى دەسلەپتە يارىتىش ۋە ئۇلارنى قايتا تىرىلدۈرۈش، الله تائالانى بار ۋە بىر دەپ بىلىش، پەيغەمبەرلەرنىڭ ئەۋەتىلگەنلىكىنى ئىسپاتلاش ۋە ئۇنىڭدىن باشقا كاتتا مەقسەتلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالغانلىقى ئۈچۈن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇ سۈرىلەرنى چوڭ ـ چوڭ يىغىلىشلاردا ئوقۇيتتى.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

ٱقْتَرَبَتِ ٱلسَّاعَةُ وَٱنشَقَّ ٱلْقَمَرُ ﴿١﴾ وَإِن يَرَوْا۟ ءَايَةً يُعْرِضُوا۟ وَيَقُولُوا۟ سِحْرٌ مُّسْتَمِرٌّ ﴿٢﴾
وَكَذَّبُوا۟ وَٱتَّبَعُوٓا۟ أَهْوَآءَهُمْ ۚ وَكُلُّ أَمْرٍ مُّسْتَقِرٌّ ﴿٣﴾ وَلَقَدْ جَآءَهُم مِّنَ ٱلْأَنۢبَآءِ مَا فِيهِ مُزْدَجَرٌ ﴿٤﴾
حِكْمَةٌۢ بَٰلِغَةٌ ۖ فَمَا تُغْنِ ٱلنُّذُرُ ﴿٥﴾

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان الله نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

قىيامەت يېقىنلاشتى، ئاي يېرىلدى[1]. (قۇرەيش كۇففارلىرى) بىرەر مۆجىزىنى كۆرسىلا (ئىماندىن) يۈز ئۆرۈپ، بۇ «داۋاملاشقۇچى سېھىردۇر» دېيىشىدۇ[2]. ئۇلار (پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى) ئىنكار قىلدى، نەپسى خاھىشلىرىغا ئەگەشتى، (ياخشىلىقتىن، يا يامانلىقتىن بولسۇن) ھەر ئىش (شۇ ئىشنىڭ ئەھلىنى جەننەتكە يا دوزاخقا) ئورۇنلاشتۇرغۇچىدۇر[3]. ئۇلارغا ھەقىقەتەن (قۇرئان) خەۋەرلىرىدىن ئىبرەت ئېلىنىدىغان مىقداردا نەرسە كەلدى[4]. مۇكەممەل ھېكمەت كەلدى، (الله ئۇلارنى شەقى قىلغانلىقى ئۈچۈن) ئۇلارغا ئاگاھلاندۇرۇشلارنىڭ پايدىسى بولمايدۇ[5].

قىيامەتنىڭ يېقىنلىششى ۋە ئاينىڭ يېرىلىشى توغرىسىدا

الله تائالا بۇ ئايەتتە قىيامەتنىڭ يېقىنلاشقانلىقىدىن، دۇنيانىڭ تۈگەپ ئاخىرلىششقا يۈزلەنگەنلىكىدىن خەۋەر قىلىدۇ. الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەن: ﴿ اللەنىڭ پەرمانى (يەنى قىيامەت) چوقۇم كېلىدۇ، ئۇنىڭغا ئالدىراپ كەتمەڭلار﴾[1] ﴿كىشىلەرگە ئۇلارنىڭ (ئەمەللىرىدىن) ھېساب ئېلىنىدىغان ۋاقىت (يەنى قىيامەت) يېقىنلاشتى، ھالبۇكى، ئۇلار غەپلەتتىدۇر، (قىيامەت توغرۇلۇق

[1] سۈرە نەھل 1 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

www.munber.org

ئويلىنىشتىن) يۈز ئۆرۈمەكتىدۇر﴾[1] بۇ ھەقتە نۇرغۇن ھەدىسلەر رىۋايەت قىلىنغان. ھافىز ئەبۇبەكرى بەززار، ئەنەسنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر كۈنى ساھابىلىرىگە نۇتۇق سۆزلىدى، شۇ چاغدا قۇياش پېتىپ كېتىشكە ئازلا قالغان بولۇپ، كۈننىڭ پەقەت ئازغىنا بىر قىسمى قالغان ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «مېنىڭ جېنىم ئىلكىدە بولغان زات الله بىلەن قەسەمكى، دۇنيانىڭ قالغان قىسمىنى ئۆتكەن قىسمىغا سېلىشتۇرغاندا قىيامەت بولۇشقا پەقەت بۇ كۈنلەرنىڭ قالغان قىسمىنى ئۆتكەن قىسمىغا سېلىشتۇرغانچىلىكلا ئاز ۋاقىت قالدى، قاراڭلار بىز قۇياشنىڭ پېتىپ كېتىشىگە پەقەت ئازغىنە بىر قىسمى قالغانلىقىنى كۆرۈپ تۇرۇۋاتىمىز».

تۆۋەندىكىسى يۇقىرىدىكى ھەدىسنى تەكىتلەيدىغان ۋە ئۇنى ئوچۇق بايان قىلىدىغان ھەدىس بولۇپ، ئىمام ئەھمەد، ئىبنى ئۆمەرنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىدا ئولتۇراتتۇق، بۇ ناماز دېگەر ۋاقتىدىن كېيىنكى ۋاقىت بولۇپ قۇياش قۇئەيقان تېغىغا پېتىشقا ئاز قالغان ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «سىلەرنىڭ ئۆمرۈڭلارنى ئىلگىرى ئۆتكەن كىشىلەرنىڭ ئۆمرىگە سېلىشتۇرغاندا (يەنى دۇنيانىڭ قىيامەتكىچە قالغان قىسمىنى ئۇنىڭ ئۆتۈپ كەتكەن قىسمىغا سېلىشتۇرغاندا) قىيامەت بولۇشقا پەقەت بۈگۈنكى كۈننىڭ قالغان قىسمىنى ئۇنىڭ ئۆتۈپ كەتكەن قىسمىغا سېلىشتۇرغانچىلىكلا ئاز ۋاقىت قالدى».

ئىمام ئەھمەد، سەھل ئىبنى سەئدتىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆرسەتكۈچ بارمىقى بىلەن ئوتتۇرا بارمىقىنى ئىشارەت قىلىپ تۇرۇپ قىيامەتنىڭ بۇ ئىككى بارماقنىڭ تەك بولۇشىغا قالغانچىلىكلا ئاز مۇساپە قالغانلىقىنى چۈشەندۈرۈپ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «مەن قىيامەت بولۇشقا مۇشۇنچىلىك ۋاقىت قالغاندىلا پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتىلدىم» بۇنى ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىممۇ رىۋايەت قىلغان.

ئىمام ئەھمەد، ۋەھب سەۋائىدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ:«مەن قىيامەت بولۇشقا كۆرسەتكۈچ بارماق بىلەن ئوتتۇرا بارماق تەك بولۇشقا مۇشۇنچىلىك قالغاندىلا پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتىلدىم، قىيامەت مېنىڭ ئالدىمدا (يەنى مەن پەيغەمبەر بولۇپ كېلىشتىن ئىلگىرى) قايىم بولغىلى تاس قالدى» ئەئمەش بۇ ھەدىسنى كۆرسەتكۈچ بارمىقى بىلەن ئوتتۇرا بارمىقىنى بىرلەشتۈرۈپ تۇرۇپ چۈشەندۈردى.

ئىمام ئەھمەد، ئىسمائىل ئىبنى ئۇبەيدۇللانىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: ئەنەس ئىبنى مالىك، ۋەلىد ئىبنى ئابدۇلمەلىكنىڭ قېشىغا كەلگەندە ۋەلىد ئۇنىڭدىن: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قىيامەت توغرۇلۇق نېمىلەرنى ئېيتقانلىقىنى ئاڭلىدىڭ؟ دەپ سورىدى. ئەنەس: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «سىلەر بىلەن قىيامەتنىڭ ئارىسى بۇ ئىككى بارماقنىڭ تەك بولۇشىغا قالغان ئارىلىقچىلىك قالدى» دېگەنلىكىنى ئاڭلىدىم، دەپ جاۋاپ بەردى. يۇقىرىدىكى ھەدىسلەرنى ئىمام بۇخارى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىسىملىرى ھەققىدە: ئۇ يىغقۇچىدۇر، الله تائالا كىشىلەرنى ئۇنىڭ قەدەملىرىنىڭ ئىزىدىن يىغىدۇ (يەنى ئۇ ۋاپات بولۇپلا ئۇزاق ئۆتمەي قىيامەت قايىم بولىدۇ) دەپ رىۋايەت قىلغان ھەدىس تەكىتلەيدۇ.

﴿ئاي يېرىلدى﴾ شۇبھىسىزكى، بۇ ۋەقە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىسىدا يۈز بەرگەن ئىدى. بۇ ئەھۋال نۇرغۇنلىغان مۇتەۋاتىر ھەدىسلەردە رىۋايەت قىلىنغان، ئاينىڭ يېرىلغانلىقىدىن ئىبارەت بۇ

---

[1] سۈرە ئەنبىيا 1 - ئايەت.

ئىشنىڭ ھەقىقەتەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىسىدا يۈز بەرگەنلىكىگە ئۆلىمالار بىردەك بىرلىككە كەلگەن، ئۇ روشەن مۆجىزىلەرنىڭ بىرىدۇر.

بۇ ھەقتە رىۋايەت قىلىنغان ھەدىسلەر توغرىسىدا

ئىمام ئەھمەد، ئەنەس ئىبنى مالىكنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: ئەھلى مەككە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ئۇنىڭ راست پەيغەمبەر ئىكەنلىكىگە دەلىل قىلىش ئۈچۈن مۆجىزە تەلەپ قىلدى، شۇنىڭ بىلەن ئاي مەككىدە ئىككى پارچە بولۇپ يېرىلدى. اللە تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿**قىيامەت يېقىنلاشتى، ئاي يېرىلدى**﴾ بۇنى ئىمام مۇسلىممۇ رىۋايەت قىلغان.

ئىمام بۇخارى، ئەنەس ئىبنى مالىكنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: ئەھلى مەككە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن، ئۇنىڭ ئۆزلىرىگە بىر مۆجىزە كۆرسىتىشنى تەلەپ قىلدۇ، شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئاينى ئىككى پارچە قىلىپ كۆرسەتتىدۇ، ئۇلار ئىككى پارچە ئاينىڭ ئارىسىدا ھىرا تېغىنى كۆرىدۇ. بۇنى ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىممۇ رىۋايەت قىلغان.

ئىمام ئەھمەد، جۇبەير ئىبنى مۇتئىمنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدا ئاي يېرىلىپ ئىككى پارچە بولۇپ، بىر پارچىسى ئۇ تاغنىڭ ئۈستىدە، يەنە بىر پارچىسى بۇ تاغنىڭ ئۈستىدە تۇردۇ. شۇنىڭ بىلەن مۇشرىكلار: مۇھەممەد بىزگە سېھىر قىلدى، دېيىشتى، ئۇلار يەنە: ئەگەر بۇ بىزگە سېھىر قىلغان بولسىمۇ، ئۇ پۈتۈن ئىنسانلارنى سېھىر قىلىشقا قادىر بولالمايدۇ، دېيىشتى. بۇنى ئىمام بەيھەقىمۇ رىۋايەت قىلغان.

ئىمام بۇخارى، ئىبنى ئابباسنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدا ئاي يېرىلدى. بۇنى ئىمام مۇسلىممۇ رىۋايەت قىلغان. ئىبنى جەرىر، ئىبنى ئابباسنىڭ ﴿**قىيامەت يېقىنلاشتى، ئاي يېرىلدى. (قۇرەيش كۇففارلىرى) بىرەر مۆجىزىنى كۆرسىلا (ئىماندىن) يۈز ئۆرۈپ، بۇ «داۋاملاشقۇچى سېھىردۇر» دېيىشىدۇ**﴾ دېگەن ئايەت ھەققىدە: بۇ ھەقىقىي بولۇپ ئۆتكەن ۋەقەلىكتۇر، ئاي ھىجرەت قىلىشتىن ئىلگىرى يېرىلغان بولۇپ ئۇنىڭ ئىككى پارچە بولغانلىقىنى مۇشرىكلار ئۆز كۆزلىرى بىلەن كۆرۈشكەن ئىدى، دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ.

ھافىز ئەبۇبەكرى بەيھەقى، ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەرنىڭ اللە تائالانىڭ ﴿**قىيامەت يېقىنلاشتى، ئاي يېرىلدى**﴾ دېگەن ئايىتى ھەققىدە مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: بۇ ئەھۋال ھەقىقەتەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدا يۈز بەرگەن. ئاي ئىككى پارچىغا يېرىلىپ بىر پارچىسى تاغنىڭ ئالدى تەرىپىدە، يەنە بىر پارچىسى تاغنىڭ ئارقا تەرىپىدە تۇرغان. شۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئى اللە ! سەن گۇۋاھ بولغىن» دېگەن. ئىمام مۇسلىم ۋە تىرمىزىمۇ مۇشۇنداق رىۋايەت قىلغان.

ئىمام ئەھمەد، ئىبنى مەسئۇدنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: ئاي پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدا ئىككى پارچىغا يېرىلدى، مەككىلىكلەر ئۇنى كۆردى، شۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئى ئەھلى مەككە! بۇنىڭغا گۇۋاھ بولۇڭلار» دېدى. ئۇنى ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىممۇ مۇشۇنداق رىۋايەت قىلغان.

ئىبنى جەرىر، ئابدۇللاھنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: مەن ھەقىقەتەن ئاي يېرىلغان چاغدا ئۇنىڭ يېرىلغان ئارىلىقىدىن تاغنى كۆردۈم. ئىمام ئەھمەدمۇ ئابدۇللاھنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدا ئاي يېرىلدى، ھەتتا مەن ئاينىڭ ئىككى پارچىسىنىڭ ئارىسىدىن تاغنى كۆردۈم.

www.munber.org

مۇشرىكلارنىڭ سەركەشلىكى ۋە ئۇلارنىڭ ئۇسال پوزىتسىيىسى توغرىسىدا

﴿**(قۇرەيش كۇففارلىرى) بىرەر مۆجىزىنى**﴾ يەنى بىرەر دەلىل ـ ئىسپات ۋە بىرەر پاكىتنى ﴿**كۆرسىلا (ئىماندىن) يۈز ئۆرۈپ**﴾ يەنى ئۇنىڭغا بويسۇنماي، بەلكى ئۇنىڭدىن يۈز ئۆرۈپ ۋە ئۇنى ئارقىلىرىغا چۆرۈپ تاشلاپ ﴿**بۇ «داۋاملاشقۇچى سېھىردۇر» دېيىشىدۇ**﴾ يەنى ئۇلار: بىز كۆرگەن بۇ دەلىل ـ پاكىتلار سېھىردۇر، بىز بۇ سېھىر بىلەن سېھىرلەندۇق، دېيىشىدۇ.

مۇجاھىد، قەتادە ۋە باشقىلار بۇ ئايەت ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: ئۇلار، بۇ ئاستا ـ ئاستا يوقىلىدىغان، داۋامى يوق باتىل سېھىردۇر دېيىشىدۇ. ﴿**ئۇلار (پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى) ئىنكار قىلدى، نەپسى خاھىشلىرىغا ئەگەشتى**﴾ يەنى ئۇلار نادانلىق ۋە ئەقىلسىزلىق قىلىپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزلىرىگە ئېلىپ كەلگەن ھەقىقەتنى ئىنكار قىلدى. ئۆز كۆز قاراشلىرى ۋە نەپسى خاھىشلىرى چىرايلىق كۆرسەتكەن نەرسىلەرگە ئەگەشتى.

﴿**(ياخشىلىقتىن، يا يامانلىقتىن بولسۇن) ھەر ئىش (شۇ ئىشنىڭ ئەھلىنى جەننەتكە يا دوزاختا) ئورۇنلاشتۇرغۇچىدۇر**﴾ قەتادە: بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى ياخشىلىق ياخشى كىشىلەر تەرىپىدىن، يامانلىق يامان كىشىلەر تەرىپىدىن ۋۇجۇدقا چىقىدۇ دېگەنلىكتۇر، دەيدۇ. ئىبنى جۇرەيج: ھەر ئىش شۇ ئىشنىڭ ئەھلىنى مۇناسىپ ئورۇنغا ئورۇنلاشتۇرغۇچىدۇر دېگەنلىك بولىدۇ، دەيدۇ. مۇجاھىد: ھەر ئىش قىيامەت كۈنى شۇ ئىشنىڭ ئەھلىنى جەننەتكە ياكى دوزاختا ئورۇنلاشتۇرغۇچىدۇر دېگەنلىك بولىدۇ، دەيدۇ.

﴿**ئۇلارغا ھەقىقەتەن (قۇرئان) خەۋەرلىرىدىن ئىبرەت ئېلىنىدىغان مىقداردا نەرسە كەلدى**﴾ يەنى بۇ قۇرئاندا ئۇلارغا تىلاۋەت قىلىپ بېرىلگەن ئايەتلەردىن پەيغەمبەرلەرنى ئىنكار قىلغان، شۇنىڭ بىلەن ئۇلارغا ئازاب ـ ئوقۇبەت چۈشكەن ئۇممەتلەرنىڭ قىسسىلىرى ھەققىدىكى خەۋەرلەر يېتىپ كەلدى، ئۇ خەۋەرلەردە الله تائالاغا شېرىك كەلتۈرگەن ۋە ھەقنى ئىنكار قىلىشتا ھەددىدىن ئاشقان كىشىلەرگە يەتكۈدەك ۋەز ـ نەسىھەت بار.

﴿**مۇكەممەل ھېكمەت كەلدى**﴾ يەنى ئۇنىڭدا الله تائالا ھىدايەت قىلغان كىشىنى ھىدايەت قىلىشىدا، گۇمراھ قىلغان كىشىنى الله تائالانىڭ گۇمراھ قىلىشىدا يېتەرلىك ھېكمەت بار. الله تائالا ئۇلارغا شەقىلىكنى پۈتۈۋەتكەنلىكى ۋە ئۇلارنىڭ دىللىرىغا مۆھۈر بېسىۋەتكەنلىكى ئۈچۈن ﴿**(الله ئۇلارنى شەقى قىلغانلىقى ئۈچۈن) ئۇلارغا ئاگاھلاندۇرۇشلارنىڭ پايدىسى بولمايدۇ**﴾ الله تائالا ھىدايەت قىلمىغاندىن كېيىن ئۇلارنى كىممۇ ھىدايەت قىلسۇن؟ الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿(ئى مۇھەممەد!) ئېيتقىنكى، «(سىلەرنىڭ پاكىتىڭلار بولمىسا) الله نىڭ ئېنىق پاكىتى بار، ئەگەر ئۇ خالىسا ھەممىڭلارنى، ئەلۋەتتە، ھىدايەت قىلاتتى»﴾[1] ﴿مۆجىزىلەر ۋە ئاگاھلاندۇرغۇچىلارنىڭ (يەنى پەيغەمبەرلەرنىڭ) ئىمان ئېيتمايدىغان قەۋمگە پايدىسى بولمايدۇ﴾[2].

* * * * * * *

فَتَوَلَّ عَنْهُمْ ۘ يَوْمَ يَدْعُ ٱلدَّاعِ إِلَىٰ شَىْءٍ نُّكُرٍ ﴿٦﴾ خُشَّعًا أَبْصَٰرُهُمْ يَخْرُجُونَ مِنَ ٱلْأَجْدَاثِ
كَأَنَّهُمْ جَرَادٌ مُّنتَشِرٌ ﴿٧﴾ مُّهْطِعِينَ إِلَى ٱلدَّاعِ ۖ يَقُولُ ٱلْكَٰفِرُونَ هَٰذَا يَوْمٌ عَسِرٌ ﴿٨﴾

---

[1] سۈرە ئەنئام 149 ـ ئايەت.
[2] سۈرە يۇنۇس 101 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

www.munber.org

ئۇلاردىن يۈز ئۆرۈگىن، ئۇ كۈندە چاقىرغۇچى (يەنى ئىسرافىل) قىيىن ئىشقا (يەنى ھېسابقا) چاقىرىدۇ (يەنى سۇر چالىدۇ)[6]. ئۇلار (قورقۇنۇچتىن) تىكىلىپ قارىيالمىغان ھالدا گويا تارىلىپ كەتكەن چېكەتكىدەك، قەبرىلىرىدىن چىقىپ كېلىدۇ[7]. ئۇلار چاقىرغۇچىنىڭ ئالدىغا بويۇنلىرىنى سوزغان ھالدا يۈگرەيدۇ، كاپىرلار: «بۇ قىيىن كۈندۇر» دەيدۇ[8].

ئۇلارنىڭ قىيامەت كۈندىكى يامان ئەھۋالى توغرىسىدا

الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ئى مۇھەممەد! ئەگەر بىرەر مۆجىزىنى كۆرگىنىدە ئۇنىڭدىن يۈز ئۆرۈپ، بۇ يوقالغۇچى سېھىردۇر، دېيىشىدىغان ئەنە شۇ كاپىرلاردىن يۈز ئۆرۈگىن، ئۇلارغا ئارقاڭنى قىلىپ، ئۇلارغا نېمىلەر بولىدىغانلىقىنى كۈتكىن.

﴿**ئۇ كۈندە چاقىرغۇچى (يەنى ئىسراپىل) قىيىن ئىشقا**﴾ يەنى بالايى - ئاپەت بولىدىغان، بەلكى تەۋرىنىشلەر ۋە قورقۇنچلار بىلەن تولغان ھېساب مەيدانىدىن ئىبارەت قاتتىق قىيىن ئىشقا ﴿**چاقىرىدۇ (يەنى سۇر چالىدۇ). ئۇلار (قورقۇنۇچتىن) تىكىلىپ قارىيالمىغان ھالدا گويا تارىلىپ كەتكەن چېكەتكىدەك، قەبرىلىرىدىن چىقىپ كېلىدۇ**﴾ يەنى ئۇلارنىڭ ئىسرافىلنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاپ قەبرىلەردىن چىقىپ، ئەتراپقا تارىلىپ قىيامەت مەيدانىغا قاراپ ئىلگىرىلىشى گويا ئالەمگە تارىلىپ كەتكەن چېكەتكىلەرگە ئوخشايدۇ. شۇڭا الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿**ئۇلار**﴾ ھېچ قارشىلىق بىلدۈرمەستىن ۋە كېچىكمەستىن ﴿**چاقىرغۇچىنىڭ ئالدىغا بويۇنلىرىنى سوزغان ھالدا يۈگرەيدۇ، كاپىرلار: «بۇ قىيىن كۈندۇر» دەيدۇ**﴾ يەنى كاپىرلار بۇ قاتتىق قورقۇنچلۇق ۋە قاتتىق ئېغىر كۈندۇر دېيىشىدۇ. ﴿ئۇ كۈن قىيىن كۈندۇر. كاپىرلارغا ئاسان ئەمەستۇر﴾[1].

* * * * * * *

۞ كَذَّبَتۡ قَبۡلَهُمۡ قَوۡمُ نُوحٖ فَكَذَّبُواْ عَبۡدَنَا وَقَالُواْ مَجۡنُونٞ وَٱزۡدُجِرَ ﴿٩﴾ فَدَعَا رَبَّهُۥٓ أَنِّي مَغۡلُوبٞ
فَٱنتَصِرۡ ﴿١٠﴾ فَفَتَحۡنَآ أَبۡوَٰبَ ٱلسَّمَآءِ بِمَآءٖ مُّنۡهَمِرٖ ﴿١١﴾ وَفَجَّرۡنَا ٱلۡأَرۡضَ عُيُونٗا فَٱلۡتَقَى ٱلۡمَآءُ عَلَىٰٓ أَمۡرٖ قَدۡ
قُدِرَ ﴿١٢﴾ وَحَمَلۡنَٰهُ عَلَىٰ ذَاتِ أَلۡوَٰحٖ وَدُسُرٖ ﴿١٣﴾ تَجۡرِي بِأَعۡيُنِنَا جَزَآءٗ لِّمَن كَانَ كُفِرَ ﴿١٤﴾ وَلَقَد تَّرَكۡنَٰهَآ
ءَايَةٗ فَهَلۡ مِن مُّدَّكِرٖ ﴿١٥﴾ فَكَيۡفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرِ ﴿١٦﴾ وَلَقَدۡ يَسَّرۡنَا ٱلۡقُرۡءَانَ لِلذِّكۡرِ فَهَلۡ مِن مُّدَّكِرٖ ﴿١٧﴾

ئۇلاردىن بۇرۇن نۇھنىڭ قەۋمى ئىنكار قىلدى، ئۇلار بەندىمىزنى (يەنى نۇھنى) ئىنكار قىلىپ، مەجنۇن دېدى. ئۇ (دىنغا دەۋەت قىلىشتىن) ھەيۋە بىلەن مەنئى قىلىندى[9]. ئۇ پەرۋەردىگارىغا: «ھەقىقەتەن مەن بوزەك قىلىندىم، ياردەم قىلغىن» دەپ دۇئا قىلدى[10]. ئاسماننىڭ دەرۋازىلىرىنى قۇيۇلۇپ ياغقۇچى يامغۇر بىلەن ئېچىۋەتتۇق[11]. زېمىندىن بۇلاقلارنى ئېتىلدۇرۇپ چىقاردۇق، (الله تەقدىر قىلغان ئۇلارنى غەرق قىلىپ ھالاك قىلىش) ئىشقا بىنائەن، يامغۇر سۈيى بىلەن بۇلاق سۈيى (بىر - بىرىگە قوشۇلدى)[12]. نۇھنى تاختا ۋە مىخلار بىلەن ياسالغان كېمىگە سالدۇق[13]. كېمە بىزنىڭ ھىمايىمىز ئاستىدا ماڭاتتى، ئىنكار قىلىنغاننى (يەنى نۇھنى) مۇكاپاتلاش ئۈچۈن (نۇھنىڭ قەۋمىنى غەرق قىلدۇق)[14]. ئۇنى (يەنى توپان بالاسىنى) ئىبرەت قىلىپ قالدۇردۇق، ئىبرەت ئالغۇچى بارمۇ؟[15].

---

[1] سۈرە مۇددەسسىر 9 — 10 - ئايەتلەر.

مېنىڭ ئازابىم ۋە ئاگاھلاندۇرۇشلىرىم قانداق ئىكەن! ﴿16﴾***. ھەقىقەتەن بىز قۇرئاننى ھېيزى ئۈچۈن ئاسان قىلدۇق، ئىبرەت ئالغۇچى بارمۇ؟*** ﴿17﴾.

نۇھنىڭ قەۋمىنىڭ قىسسىسى، بۇ قىسسىدىن ۋە باشقا قەۋملەرنىڭ قىسسىلىرىدىن ئېلىنىدىغان ئىبرەت توغرىسىدا

اللہ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ئى مۇھەممەد! سېنىڭ قەۋمىڭدىن ئىلگىرى ﴿**ئۇلاردىن بۇرۇن نۇھنىڭ قەۋمى ئىنكار قىلدى، ئۇلار بەندىمىزنى (يەنى نۇھنى) ئىنكار قىلىپ، مەجنۇن دېدى**﴾ يەنى ئۇنى ئىنكار قىلغانلىقىنى ئوچۇق ئاشكار بىلدۈرۈپ ئۇنىڭغا مەجنۇنلۇقنى تۆھمەت قىلىپ چاپلىدى. ﴿**ئۇ (دىنغا دەۋەت قىلىشتىن) ھەيۋە بىلەن مەنئى قىلىندى**﴾ يەنى ئۇلار ئۇنىڭغا ھەيۋە قىلىپ ئۇنى دىنغا دەۋەت قىلىشتىن توستى ۋە ھاياتىغا تەھدىت سېلىپ مۇنداق دېدى: ﴿«ئى نۇھ! ئەگەر سەن (پەيغەمبەرلىك دەۋىتىڭدىن) يانمىساڭ، سەن چوقۇم تاش ـ كېسەك قىلىنىپ ئۆلتۈرۈلگۈچىلەردىن بولىسەن»﴾[1].

﴿**ئۇ پەرۋەردىگارىغا: «ھەقىقەتەن مەن بوزەك قىلىندىم، ياردەم قىلغىن» دەپ دۇئا قىلدى**﴾ يەنى ئۇ: مەن ھەقىقەتەن ئۇلارغا تەڭ كېلىشتىن ۋە قارشى تۇرۇشتىن ئاجىز كەلدىم، دىنىڭغا سەن ئۆزەڭ ياردەم قىلغىن، دېدى. ﴿**ئاسماننىڭ دەرۋازىلىرىنى قۇيۇلۇپ ياغقۇچى يامغۇر بىلەن ئېچىۋەتتۇق. زېمىندىن بۇلاقلارنى ئېتىلدۇرۇپ چىقاردۇق**﴾ يەنى زېمىننىڭ ھەممە ئەتراپىدىن بۇلاقلار ئېتىلىپ چىقتى. ھەتتا ئوتنىڭ ئورنى بولغان تونۇرلاردىنمۇ بۇلاقلار ئېتىلىپ چىقتى. ﴿**(اللہ تەقدىر قىلغان ئۇلارنى غەرق قىلىپ ھالاك قىلىش) ئىشىغا بىنائەن، يامغۇر سۈيى بىلەن بۇلاق سۈيى (بىر ـ بىرىگە) قوشۇلدى**﴾.

ئىبنى جۇرەيج، ئىبنى ئابباسنىڭ ﴿**ئاسماننىڭ دەرۋازىلىرىنى قۇيۇلۇپ ياغقۇچى يامغۇر بىلەن ئېچىۋەتتۇق**﴾ دېگەن ئايەت ھەققىدە مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: ئۇ كۈندىن ئىلگىرى ۋە ئۇ كۈندىن كېيىن يامغۇر ئاسماندىن ئەمەس، پەقەت بۇلۇتتىن ياغقان ئىدى. ئۇ كۈندە ئاسماننىڭ دەرۋازىلىرى ئېچىۋېتىلىپ، يامغۇر بۇلۇتتىن ئەمەس، ئاسماندىن ياغدى، اللہ تائالا تەقدىر قىلغان ئۇلارنى غەرق قىلىپ ھالاك قىلىش ئىشىغا بىنائەن، يامغۇر سۈيى بىلەن بۇلاق سۈيى بىر ـ بىرىگە قوشۇلدى.

﴿**نۇھنى تاختا ۋە مىخلار بىلەن ياسالغان كېمىگە سالدۇق كېمە بىزنىڭ ھىمايىمىز**﴾ يەنى بىزنىڭ ئەمرىمىز بىلەن بىزنىڭ كۆزىمىز ئالدىدا، ھىمايىمىز ۋە قوغدىشىمىز ﴿**ئاستىدا ماڭاتتى، ئىنكار قىلىنغاننى (يەنى نۇھنى) مۇكاپاتلاش ئۈچۈن (نۇھنىڭ قەۋمىنى غەرق قىلدۇق)**﴾ يەنى كاپىرلارنى اللہ تائالاغا كاپىر بولغانلىقلىرى سەۋەبىدىن جازالاش ۋە نۇھ ئەلەيھىسسالامغا ياردەم بېرىش ئۈچۈن سۇغا غەرق قىلدۇق.

﴿**ئۇنى (يەنى توپان بالاسىنى) ئىبرەت قىلىپ قالدۇردۇق**﴾ قەتادە بۇ ئايەت ھەققىدە: اللہ تائالا نۇھنىڭ كېمىسىنى ئىبرەت قىلىپ قالدۇردى، ئۇ كېمىنى ھەتتا بۇ ئۈممەتنىڭ دەسلەپكى كىشىلەرمۇ كۆرگەن، دەيدۇ. ئايەتنىڭ ئاشكارا مەنىسىگە قارىغاندا، ئۇنىڭدىن ھەر قانداق كېمە كۆزدە تۇتۇلىدىغانلىقى چىقىدۇ.

اللہ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۇلارغا (بىزنىڭ كامالى قۇدرىتىمىزنى كۆرسىتىدىغان) ئالامەت شۇكى، بىز ئۇلارنىڭ ئاتا ـ بوۋىلىرىنى (نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ نەرسە ـ كېرەك ۋە ھايۋاناتلار بىلەن) تولدۇرۇلغان كېمىسىگە چۈشۈردۇق. بىز ئۇلار ئۈچۈن شۇ كېمىگە ئوخشاش ئۇلار چۈشىدىغان نەرسىلەرنى

[1] سۈرە شۇئەرا 116 ـ ئايەت.

www.munber.org

ياراتتۇق﴾[1] ﴿شۈبھىسىزكى، (نۇھنىڭ زامانىدا) چوڭ سۇ يامراپ كەتكەن چاغدا، سىلەرنى (يەنى ئەجدادىڭلارنى) بىز كېمىگە سالدۇق، سىلەرگە ئۇنى ئىبرەت قىلىش ئۈچۈن، تۇتۇۋالىدىغان قۇلاقلارنىڭ ئۇنى تۇتۇۋېلىشى ئۈچۈن (بىز شۇنداق قىلدۇق)﴾[2] شۇڭا الله تائالا بۇ يەردە مۇنداق دەيدۇ: ﴿**ئىبرەت ئالغۇچى بارمۇ؟**﴾ يەنى ئىبرەت ئالىدىغان، ۋەز ـ نەسىھەتنى قوبۇل قىلىدىغان كىشى بارمۇ؟

﴿**مېنىڭ ئازابىم ۋە ئاگاھلاندۇرۇشلىرىم قانداق ئىكەن!**﴾ يەنى ماڭا كاپىر بولغان، مېنىڭ پەيغەمبەرلىرىمنى ئىنكار قىلغان، پەيغەمبەرلىرىم ئېلىپ كەلگەن نەرسىلەر بىلەن ۋەز ـ نەسىھەت ئالمىغان كىشىلەرگە مېنىڭ ئازابىم قانداق ئىكەن! مەن پەيغەمبەرلىرىمگە قانداق ياردەم بېرىدىكەنمەن ۋە ئۇلار ئۈچۈن ئۇلارنىڭ دۈشمەنلىرىدىن قانداق ئىنتىقام ئالىدىكەنمەن!

﴿**ھەقىقەتەن بىز قۇرئاننى ھېيزى ئۈچۈن ئاسان قىلدۇق**﴾ يەنى كىشىلەر ۋەز ـ نەسىھەت ئالسۇن ئۈچۈن قۇرئاننى ئوقۇشنى ۋە ئۇنىڭ مەنىسىنى چۈشىنىشنى خالىغان كىشىگە ئاسان قىلدۇق. الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەن: ﴿(بۇ) ئۇلارنىڭ ئايەتلىرىنى تەپەككۇر قىلىشلىرى ئۈچۈن، ئەقىل ئىگىلىرىنىڭ ۋەز ـ نەسىھەت ئېلىشلىرى ئۈچۈن بىز ساڭا نازىل قىلغان مۇبارەك كىتابتۇر﴾[3] ﴿(ئى مۇھەممەد!) تەقۋادارلارغا خۇش خەۋەر بېرىشىڭ ۋە سەركەش قەۋمنى ئاگاھلاندۇرۇشۇڭ ئۈچۈن، بىز قۇرئاننى سېنىڭ تىلىڭ بىلەن چۈشىنىشلىك قىلىپ نازىل قىلدۇق﴾[4].

﴿**ئىبرەت ئالغۇچى بارمۇ؟**﴾ يەنى الله تائالا يادا ئېلىش ۋە چۈشىنىشنى ئاسان قىلغان بۇ قۇرئان بىلەن ۋەز ـ نەسىھەت ئالىدىغانلار بارمۇ؟ مۇھەممەد ئىبنى كەئب قۇرەزى بۇ ئايەتنى: گۇناھلاردىن يانغۇچى بارمۇ؟ دەپ تەپسىر قىلغان.

* * * * * * *

كَذَّبَتْ عَادٌ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرِ ﴿١٨﴾ إِنَّآ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي يَوْمِ نَحْسٍ
مُّسْتَمِرٍّ ﴿١٩﴾ تَنزِعُ ٱلنَّاسَ كَأَنَّهُمْ أَعْجَازُ نَخْلٍ مُّنقَعِرٍ ﴿٢٠﴾ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرِ ﴿٢١﴾ وَلَقَدْ يَسَّرْنَا
ٱلْقُرْءَانَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِن مُّدَّكِرٍ ﴿٢٢﴾

ئاد قەۋمى (پەيغەمبىرى ھۇدنى) ئىنكار قىلدى، مېنىڭ ئازابىم ۋە ئاگاھلاندۇرۇشلىرىم قانداق ئىكەن!﴿18﴾*. شۈبھىسىزكى، ئۇلارنى بىز شۇملۇقى ئۈزۈلمەيدىغان شۇم كۈندە سوغۇق بوران ئەۋەتىپ (ھالاك قىلدۇق)، بوران كىشىلەرنى (ئورۇنلىرىدىن) يۇلۇپ كېتەتتى، گويا ئۇلار قومۇرۇۋېتىلگەن خورما كۆتەكلىرىدەك ياتاتتى*﴿19، 20﴾*. مېنىڭ ئازابىم ۋە ئاگاھلاندۇرۇشلىرىم قانداق ئىكەن!*﴿21﴾*. بىز ھەقىقەتەن قۇرئاننى ھېيزى ئۈچۈن ئاسان قىلدۇق، ئىبرەت ئالغۇچى بارمۇ؟*﴿22﴾.

ئاد قەۋمىنىڭ قىسسىسى توغرىسىدا

الله تائالا بۇ ئايەتتە ھۇدنىڭ قەۋمى بولغان ئادتىن خەۋەر بېرىدۇ، ئۇلار خۇددى نۇھنىڭ قەۋمى نۇھنى ئىنكار قىلغاندەك ئۆز پەيغەمبىرى ھۇدنى ئىنكار قىلغانلار ئىدى، الله تائالا ئۇلارغا ﴿شۇملۇقى

---

(1) سۈرە ياسىن 41 ـ 42 ـ ئايەتلەر.
(2) سۈرە ھاققە 11 ـ 12 ـ ئايەتلەر.
(3) سۈرە ساد 29 ـ ئايەت.
(4) سۈرە مەريەم 97 ـ ئايەت.

www.munber.org

ئۆزۈلمەيدىغان شۇم كۈندە﴾ يەنى شۇملۇقى ۋە ھالاكىتى ئۈزۈلمەيدىغان، بەلكى ئۇلارغا دۇنيادا نازىل بولغان ئازاب ئاخىرەتتىكى ئازاب بىلەن تۇتىشىدىغان كەتكەن كۈندە **﴿قاتتىق سوغۇق بوران﴾** نى ئەۋەتتى.

﴿بوران كىشىلەرنى (ئورۇنلىرىدىن) يۇلۇپ كېتەتتى، گويا ئۇلار قومۇرۇۋېتىلگەن خورما كۆتەكلىرىدەك ياتاتتى﴾ بۇ ئازاب مۇنداق يۈز بەردى: بوران ئۇلارنىڭ بىرىگە كېلەتتى ـ دە، ئۇنى يەردىن كۆتۈرۈپ كۆزلەردىن غايىب قىلاتتى، ئاندىن ئۇنى ئارقىغا ياندۇرۇپ بېشىچە تاشلايتتى، ئۇ يەرگە چۈشۈپ بېشى ئېزىلىپ كېتەتتى ـ دە، باشسىز جەسەت قالاتتى. شۇڭا اللە تائالا مۇنداق دەيدۇ: **﴿گويا ئۇلار قومۇرۇۋېتىلگەن خورما كۆتەكلىرىدەك ياتاتتى. مېنىڭ ئازابىم ۋە ئاگاھلاندۇرۇشلىرىم قانداق ئىكەن! بىز ھەقىقەتەن قۇرئاننى ھېيزى ئۈچۈن ئاسان قىلدۇق، ئىبرەت ئالغۇچى بارمۇ؟﴾**

* * * * * * *

كَذَّبَتۡ ثَمُودُ بِٱلنُّذُرِ ﴿٢٣﴾ فَقَالُوٓاْ أَبَشَرٗا مِّنَّا وَٰحِدٗا نَّتَّبِعُهُۥٓ إِنَّآ إِذٗا لَّفِي ضَلَٰلٖ وَسُعُرٍ ﴿٢٤﴾
أَءُلۡقِيَ ٱلذِّكۡرُ عَلَيۡهِ مِنۢ بَيۡنِنَا بَلۡ هُوَ كَذَّابٌ أَشِرٞ ﴿٢٥﴾ سَيَعۡلَمُونَ غَدٗا مَّنِ ٱلۡكَذَّابُ ٱلۡأَشِرُ ﴿٢٦﴾ إِنَّا
مُرۡسِلُواْ ٱلنَّاقَةِ فِتۡنَةٗ لَّهُمۡ فَٱرۡتَقِبۡهُمۡ وَٱصۡطَبِرۡ ﴿٢٧﴾ وَنَبِّئۡهُمۡ أَنَّ ٱلۡمَآءَ قِسۡمَةُۢ بَيۡنَهُمۡۖ كُلُّ شِرۡبٖ مُّحۡتَضَرٞ
﴿٢٨﴾ فَنَادَوۡاْ صَاحِبَهُمۡ فَتَعَاطَىٰ فَعَقَرَ ﴿٢٩﴾ فَكَيۡفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرِ ﴿٣٠﴾ إِنَّآ أَرۡسَلۡنَا عَلَيۡهِمۡ صَيۡحَةٗ
وَٰحِدَةٗ فَكَانُواْ كَهَشِيمِ ٱلۡمُحۡتَظِرِ ﴿٣١﴾ وَلَقَدۡ يَسَّرۡنَا ٱلۡقُرۡءَانَ لِلذِّكۡرِ فَهَلۡ مِن مُّدَّكِرٖ ﴿٣٢﴾

سەمۇد ئاگاھلاندۇرغۇچىلارنى (يەنى پەيغەمبەرلەرنى) يالغانغا چىقاردى[23]. ئۇلار ئېيتتى: «ئارىمىزدىكى (بىزگە ئوخشاش) بىر ئادەمگە ئەگىشەمدۇق؟ (ئۇنداق قىلساق) ئۇ چاغدا بىز ھەقىقەتەن گۇمراھلىقتا ۋە ساراڭلىقتا مۇپتىلا بولىمىز[24]. ئارىمىزدىن ئۇنىڭغا ۋەھيى نازىل قىلىندىمۇ؟ ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس، ئۇ يالغانچىدۇر، مۇتەكەببىردۇر» [25]. ئۇلار ئەتە (يەنى ئاخىرەتتە) كىمنىڭ يالغانچى، مۇتەكەببىر ئىكەنلىكىنى بىلىدۇ[26]. بىز ھەقىقەتەن سىناش ئۈچۈن ئۇلارغا چىشى تۆگىنى ئەۋەتىمىز، (ئى سالىھ) ئۇلارنى (ئۇلارنىڭ نېمە قىلارىنى) كۈتكىن، (ئۇلارنىڭ ئەزىيەتلىرىگە) سەۋر قىلغىن[27]. سۇنىڭ ئۇلار بىلەن تۆگىنىڭ ئارىسىدا بۆلۈنگەنلىكىنى، قايسىسىنىڭ نۆۋىتى كەلسە شۇنىڭ ھازىر بولىدىغانلىقىنى ئۇلارغا ئۇقتۇرۇپ قويغىن[28]. ئۇلار بۇرادىرىنى (تۆگىنى ئۆلتۈرۈشكە) چاقىردى. ئۇ قىلىچىنى ئېلىپ تۆگىنى بوغۇزلىدى[29]. مېنىڭ ئازابىم ۋە ئاگاھلاندۇرۇشلىرىم قانداق ئىكەن! [30]. شۈبھىسىزكى، بىز ئۇلارغا قاتتىق بىر ئاۋازنى ئەۋەتىپ (ھالاك قىلىش بىلەن) ئۇلارنى قوتان ياسىغۇچىنىڭ تاشلاندۇق شاخ ـ شۇمبىلىرىدەك قىلىۋەتتۇق[31]. بىز ھەقىقەتەن قۇرئاننى ھېيزى ئۈچۈن ئاسان قىلدۇق، ئىبرەت ئالغۇچى بارمۇ؟ [32]

سەمۇد قەۋمىنىڭ قىسسىسى توغرىسىدا

بۇ ئايەت سەمۇد قەۋمى ھەققىدە خەۋەر بېرىدۇ، ئۇلار اللە نىڭ پەيغەمبىرى سالىھنى ئىنكار قىلدى، **﴿ئۇلار ئېيتتى: «ئارىمىزدىكى (بىزگە ئوخشاش) بىر ئادەمگە ئەگىشەمدۇق؟ (ئۇنداق قىلساق) ئۇ چاغدا بىز ھەقىقەتەن گۇمراھلىقتا ۋە ساراڭلىقتا مۇپتىلا بولىمىز﴾** يەنى ئۇلار: ئەگەر بىز ھەممىمىز رەھبەرلىكىمىزنى بىزنىڭ ئىچىمىزدىن چىققان بىرىگە تاپشۇرساق، ئۇ چاغدا بىز ھەقىقەتەن زىيان تارتقان

www.munber.org

بولمىز، دېيىشىدۇ. ئاندىن ئۇلار ۋەھيىنىڭ ئۆزلىرىگە نازىل قىلىنماستىن شۇ بىر ئادەمگىلا خاس نازىل قىلىنغانلىقىدىن ئەجەبلىنىدۇ، ئاندىن ئۇنى يالغانچى دەپ قارىلاپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿**ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس، ئۇ يالغانچىدۇر، مۇتەكەببىردۇر**﴾ يەنى ئۇ يالغانچىلىقتا چەكتىن ئېشىپ كەتكۈچىدۇر.

﴿**ئۇلار ئەتە (يەنى ئاخىرەتتە) كىمنىڭ يالغانچى، مۇتەكەببىر ئىكەنلىكىنى بىلىدۇ**﴾ مانا بۇ ئۇلارغا قىلىنغان قاتتىق تەھدىت ۋە ئاگاھلاندۇرۇشتىن ئىبارەتتۇر. اللە تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿**بىز ھەقىقەتەن سىناش ئۈچۈن ئۇلارغا چىشى تۆگىنى ئەۋەتىمىز**﴾ يەنى سالىھ ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەرلىكىنى ۋە ئۇنىڭ ئۇلارغا ئېلىپ كەلگەن ۋەھيىلىرىنى تەستىقلاشتا، اللە تائالانىڭ ئۇلارغا كۆرسەتكەن مۆجىزىسى بولۇشى ئۈچۈن، اللە تائالا ئۇلارنىڭ تەلىۋىگە بىنائەن قاتتىق بىر تاشتىن قورسىقىدىكى بوتلىقى ئۇن ئايلىق بولغان چوڭ بىر تۆگىنى ئۇلارغا چىقىرىپ بەردى.

اللە تائالا بەندىسى ۋە پەيغەمبىرى سالىھنى بۇيرۇپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿**(ئى سالىھ) ئۇلارنى (ئۇلارنىڭ نېمە قىلارىنى) كۈتكىن، (ئۇلارنىڭ ئەزىيەتلىرىگە) سەۋر قىلغىن**﴾ يەنى ئۇلارغا نېمە ئىش بولىدىغانلىقىنى كۈتكىن، ئۇلارنىڭ ساڭا قىلغان ئەزىيەتلىرىگە سەۋر قىلغىن، ياخشى ئاقىۋەت، دۇنيا ۋە ئاخىرەتتىكى غەلىبە چوقۇم ساڭا مەنسۇپ بولىدۇ.

﴿**سۇنىڭ ئۇلار بىلەن تۆگىنىڭ ئارىسىدا بۆلۈنگەنلىكىنى، قايسىسىنىڭ نۆۋىتى كەلسە شۇنىڭ ھازىر بولىدىغانلىقىنى ئۇلارغا ئۇقتۇرۇپ قويغىن**﴾ يەنى سۇ ئىچىش بىر كۈن ئۇلارنىڭ، بىر كۈن تۆگىنىڭ نۆۋىتىدۇر. اللە تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەن: ﴿سالىھ ئېيتتى: «بۇ چىشى تۆگە (سۇيۇقلاردىن بىر كۈن) ئىچىدۇ، سىلەرمۇ مۇئەييەن بىر كۈن ئىچىسىلەر﴾[1].

﴿**قايسىسىنىڭ نۆۋىتى كەلسە شۇنىڭ ھازىر بولىدىغانلىقىنى**﴾ مۇجاھىد بۇ ئايەت ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: ئەگەر تۆگە سۇ ئىچكىلى كەلمىسە، ئۇلار سۇغا ھازىر بولاتتى. ئەگەر تۆگە كەلسە، ئۇلار تۆگىنىڭ سۈتىنى ئىچەتتى.

﴿**ئۇلار بۇرادىرىنى (تۆگىنى ئۆلتۈرۈشكە) چاقىردى. ئۇ قىلىچنى ئېلىپ تۆگىنى بوغۇزلىدى**﴾ تەپسىرشۇناسلار: تۆگىنى بوغۇزلىغۇچىنىڭ ئىسمى قىدار ئىبنى سالىف بولۇپ، ئۇ قەۋمى ئىچىدىكى ئەڭ بەتبەخت كىشى ئىدى، دەيدۇ. اللە تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەن: ﴿ئەينى زاماندا سەمۇدنىڭ ئەڭ بەتبەخت ئادىمى (مۆجىزە بولۇپ كەلگەن تۆگىنى) ئۆلتۈرۈشكە ئالدىرىدى﴾[2].

﴿**ئۇ قىلىچنى ئېلىپ تۆگىنى بوغۇزلىدى. مېنىڭ ئازابىم ۋە ئاگاھلاندۇرۇشلىرىم قانداق ئىكەن!**﴾ يەنى ئۇلارنى جازالىدىم، ئۇلارنىڭ ماڭا كاپىر بولغانلىقى ۋە پەيغەمبىرىمنى ئىنكار قىلغانلىقى ئۈچۈن ئۇلارغا بەرگەن جازايىم قانداق ئىكەن!

﴿**شۈبھىسىزكى، بىز ئۇلارغا قاتتىق بىر ئاۋازنى ئەۋەتىپ (ھالاك قىلىش بىلەن) ئۇلارنى قوتان ياسىغۇچىنىڭ تاشلاندۇق شاخ ـ شۇمبىلىرىدەك قىلىۋەتتۇق**﴾ تەپسىرشۇناسلاردىن بىر قانچە ئالىملار بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ئۇلاردىن ھېچ نەرسە قالدۇرۇلماستىن تەلتۆكۈس يوقىتىلدى، ئۇلار گويا زىرائەت ۋە ئۆسۈملۈكلەر قۇرۇپ تۈگىگەندەك چىرىپ تۈگىدى. سۇددى مۇنداق دەيدۇ: ئۇلار سەھرادىكى ياپلاقنىڭ قۇرۇغان، ئاپتاپتا كۆيگەن ۋە شامال ئۇچۇرۇپ يۇرگەن چاغدىكى تاشلاندۇق ئوت ـ چۆپلىرىدەك قىلىۋېتىلدى. ئىبنى زەيد مۇنداق دەيدۇ: ئەرەبلەر تۆگە ۋە قوي ـ كالا قوتانلىرىنى قۇرۇپ قالغان تىكەنلىك

[1] سۈرە شۇئەرا 155 ـ ئايەت.
[2] سۈرە شەمس 12 ـ ئايەت.

www.munber.org

شاخ - شۇمبىلاردىن ياسايتتى، الله تائالانىڭ ﴿قوتان ياسىغۇچىنىڭ تاشلاندۇق شاخ - شۇمبىلىرىدەك قىلىۋەتتۇق﴾ دېگەن ئايىتىدىن ئەنە شۇ مەنا كۆزدە تۇتۇلغان.

* * * * * * *

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ بِٱلنُّذُرِ ﴿٣٣﴾ إِنَّآ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَاصِبًا إِلَّآ ءَالَ لُوطٍ ۖ نَّجَّيْنَٰهُم بِسَحَرٍ ﴿٣٤﴾
نِّعْمَةً مِّنْ عِندِنَا ۚ كَذَٰلِكَ نَجْزِى مَن شَكَرَ ﴿٣٥﴾ وَلَقَدْ أَنذَرَهُم بَطْشَتَنَا فَتَمَارَوْا۟ بِٱلنُّذُرِ ﴿٣٦﴾ وَلَقَدْ
رَٰوَدُوهُ عَن ضَيْفِهِۦ فَطَمَسْنَآ أَعْيُنَهُمْ فَذُوقُوا۟ عَذَابِى وَنُذُرِ ﴿٣٧﴾ وَلَقَدْ صَبَّحَهُم بُكْرَةً عَذَابٌ مُّسْتَقِرٌّ
﴿٣٨﴾ فَذُوقُوا۟ عَذَابِى وَنُذُرِ ﴿٣٩﴾ وَلَقَدْ يَسَّرْنَا ٱلْقُرْءَانَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِن مُّدَّكِرٍ ﴿٤٠﴾

لۇتنىڭ قەۋمى ئاگاھلاندۇرۇشلارغا چىنپۇتمىدى[33]. بىز ھەقىقەتەن ئۇلارنى تاش ياغدۇرۇپ (ھالاك قىلدۇق)، پەقەت لۇتنىڭ تەۋەلىرى بۇنىڭ سىرتىدىدۇر. ئۇلارنى نېمىتىمىز يۈزىسىدىن سەھەردە قۇتۇلدۇردۇق، شۈكۈر قىلغۇچىنى بىز مۇشۇنداق مۇكاپاتلايمىز[34]. شۈبھىسىزكى، لۇت ئۇلارنى بىزنىڭ جازالىشىمىزدىن ئاگاھلاندۇردى، ئۇلار ئاگاھلاندۇرۇشلاردىن شەكلەندى[36]. ئۇلار لۇتتىن مېھمانلىرىنى (يەنى ئادەمزات شەكلىدە كەلگەن پەرىشتىلەرنى) (ئۇلار بىلەن لىۋاتە قىلىش ئۈچۈن) قوغدىماسلىقنى سورىدى. ئۇلارنىڭ كۆزلىرىنى كور قىلىۋەتتۇق، (ئۇلارغا) «ئازابىمنى ۋە ئاگاھلاندۇرۇشلىرىمنى تېتىڭلار» (دېدۇق)[37]. ھەقىقەتەن ئۇلارغا ئەتىگەندە دائىمىي (يەنى ئاخىرەتنىڭ ئازابىغا ئۇلىنىپ كېتىدىغان) ئازاب نازىل بولدى[38]. (ئۇلارغا): «مېنىڭ ئازابىمنى ۋە ئاگاھلاندۇرۇشلىرىمنى تېتىڭلار» دېيىلدى[39]. بىز ھەقىقەتەن قۇرئاننى ھېيزى ئۈچۈن ئاسان قىلدۇق، ئىبرەت ئالغۇچى بارمۇ؟[40].

لۇت قەۋمىنىڭ قىسسىسى توغرىسىدا

الله تائالا بۇ ئايەتتە لۇتنىڭ قەۋمىنىڭ ئەھۋالىنى بايان قىلىپ، ئۇلارنىڭ پەيغەمبىرىنى قانداق ئىنكار قىلغانلىقى، ئۇنىڭغا قانداق قارشىلىق قىلغانلىقى ۋە ئەرلەر بىلەن ئەرلەر جىنسىي مۇناسىۋەت قىلىشتىن ئىبارەت ئۇلاردىن ئىلگىرى ئەھلى جاھاندىن ھېچكىم قىلمىغان، قەبىھ يامانلىقنى قىلغانلىقى ھەققىدە خەۋەر بېرىدۇ. شۇڭا الله تائالا ئۇلارنى ئىلگىرى ئۆتكەن ئۈممەتلەردىن ھېچ بىر ئۈممەتنى جازالىمىغان جازا بىلەن جازالىدى، الله تائالا جىبرىئىل ئەلەيھىسسالامغا بۇيرۇق قىلدى، ئۇ ئۇلارنىڭ شەھەرلىرىنى كۆتۈرۈپ ئاسماننىڭ قەئرىگە ئېلىپ چىقتى، ئاندىن شەھەرلەرنى ئۇلارنىڭ ئۈستىگە دۈم كۆمتۈرۈپ تاشلىۋەتتى ۋە ئۇلارنىڭ ئۈستىگە ئارقىدىنلا ئۈستى - ئۈستىلەپ ساپال تاشلارنى ياغدۇرىۋەتتى. شۇنىڭ ئۈچۈن الله تائالا بۇ يەردە مۇنداق دەيدۇ: ﴿**بىز ھەقىقەتەن ئۇلارنى تاش ياغدۇرۇپ (ھالاك قىلدۇق)، پەقەت لۇتنىڭ تەۋەلىرى بۇنىڭ سىرتىدىدۇر. ئۇلارنى نېمىتىمىز يۈزىسىدىن سەھەردە قۇتۇلدۇردۇق**﴾ يەنى ئۇلار كېچىنىڭ ئاخىرىدا شەھەردىن چىقىپ كەتتى، شۇنىڭ بىلەن ئۇلار قەۋمىگە نازىل بولغان ئازابتىن قۇتۇلۇپ قالدى. لۇتقا ئۇنىڭ قەۋمىدىن بىرمۇ كىشى يەنى بىرمۇ ئەر كىشى ئىمان كەلتۈرمىدى، ھەتتا ئۇنىڭ ئايالىمۇ ئىمان كەلتۈرمىدى، شۇڭا ئۇنىڭ ئايالىغا قەۋمىگە نازىل بولغان ئازاب نازىل بولدى، الله تائالانىڭ پەيغەمبىرى لۇت ۋە ئۇنىڭ قىزلىرى ئۇلارنىڭ ئارىسىدىن سالامەت چىقىپ كەتتى، ئۇنىڭغا ھېچ بىر يامانلىق يەتمىدى.

www.munber.org

﴿**شۈكۈر قىلغۇچىنى بىز مۇشۇنداق مۇكاپاتلايمىز. شۈبھىسىزكى، لۇت ئۇلارنى بىزنىڭ جازالىشىمىزدىن ئاگاھلاندۇردى**﴾ يەنى ئۇلارغا ئازاب چۈشۈشتىن ئىلگىرى لۇت ئۇلارنى ھەقىقەتەن اللە تائالانىڭ جازاسى ۋە ئازابىدىن ئاگاھلاندۇردى. ئۇلار بولسا ئۇنىڭغا پەرۋا قىلمىدى، ئۇنىڭ ئاگاھلاندۇرۇشلىرىغا قۇلاق سالمىدى، بەلكى ئۇلار بۇ ئاگاھلاندۇرۇشلاردىن شەكلەندى ۋە گۇماندا بولدى.

﴿**ئۇلار لۇتتىن مېھمانلىرىنى (يەنى ئادەمزات شەكلىدە كەلگەن پەرىشتىلەرنى) (ئۇلار بىلەن لىۋاتە قىلىش ئۈچۈن) قوغدىماسلىقنى سورىدى**﴾ ئۇ كېچە جىبرىئىل، مىكائىل ۋە ئىسرافىل قاتارلىق پەرىشتىلەر لۇتنىڭ قېشىغا ئەمرەدلا بۇرۇتى خەت تارتقان، چىرايلىق يىگىتلەر سۈرىتىگە كىرىپ، اللە تائالانىڭ ئازابىنى ئۇلارغا ئېلىپ كەلگەن كېچىسى ئىدى. لۇت ئەلەيھىسسالام پەرىشتىلەرنى مېھمان قىلدى. لۇتنىڭ خوتۇنى پەسكەش موماي قەۋمىگە ئادەم ئەۋەتىپ ئۇلارغا لۇتنىڭ مېھمانلىرىنىڭ بارلىقىنى ئۇقتۇرۇپ قويىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار لۇتنىڭ ئۆيىگە ھەر تەرەپتىن يۈگۈرۈشۈپ كېلىشتى، لۇت ئۇلارنىڭ ئالدىنى توسۇپ دەرۋازىنى تاقىۋالدى، ئۇلار دەرۋازىنى چېقىشقا ئۇرۇندى، ئۇ ئاخشام ۋاقتى ئىدى. لۇت ئەلەيھىسسالام مېھمانلىرىنى قوغداپ، قەۋمىنى ئۇلارغا چېقىلىشتىن توسۇپ ۋە ئۇلارغا ئۇلارنىڭ ئاياللىرىنى ئىشارەت قىلىپ تۇرۇپ مۇنداق دېدى: ﴿لۇت: «بۇلار مېنىڭ قىزلىرىم (يەنى قەۋمىمنىڭ قىزلىرى) دۇر، ئەگەر (قازائى شەھۋەت) قىلماقچى بولساڭلار (ئۇلارنى نىكاھلاپ ئېلىڭلار)» دېدى﴾[1] ﴿**ئۇلار (لۇتقا) ئېيتتى: «قىزلىرىڭغا بىزنىڭ ھاجىتىمىز يوق ئىكەنلىكىنى سەن ئوبدان بىلىسەن**﴾ يەنى بىز ئۇلارغا قىزىقمايمىز ﴿شۇنىڭدەك بىزنىڭ مەقسىتىمىزنىمۇ ئوبدان بىلىسەن»﴾[2].

شۇنداق قىلىپ دە - تالاش قىلىش كەسكىنلەشتى. ئۇلار ھەممە ياخشى سۆزلەرنى رەت قىلىپ، پەقەت ئۆيگە كىرمەكچى بولۇپ قاتتىق تۇرۇۋالغان چاغدا، جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ ئالدىغا چىقىپ قانىتىنىڭ بىر ئۇچى بىلەن ئۇلارنىڭ كۆزلىرىگە ئۇرىۋەتتى، شۇنىڭ بىلەن ئۇلارنىڭ كۆزلىرى كور قىلىندى. ئاندىن ئۇلار تاملارنى ياقىلاپ ئارقىلىرىغا قايتىشتى ۋە: لۇت ئەلەيھىسسالامنى ئەتە ئەتىگەندە جازالايمىز، دەپ ئۇنىڭغا تەھدىت سېلىشتى. اللە تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿**ھەقىقەتەن ئۇلارغا ئەتىگەندە دائىمىي**﴾ يەنى ئۇلار ھېچ قېچىپ قۇتۇلالمايدىغان ۋە ھېچ ئاجرىيالمايدىغان ﴿**(ئاخىرەتنىڭ ئازابىغا ئۇلىنىپ كېتىدىغان) ئازاب نازىل بولدى**﴾. ﴿**(ئۇلارغا): «مېنىڭ ئازابىمنى ۋە ئاگاھلاندۇرۇشلىرىمنى تېتىڭلار» (دېيىلدى) بىز ھەقىقەتەن قۇرئاننى ھېپزى ئۈچۈن ئاسان قىلدۇق، ئىبرەت ئالغۇچى بارمۇ؟**﴾.

* * * * * * *

وَلَقَدۡ جَآءَ ءَالَ فِرۡعَوۡنَ ٱلنُّذُرُ ﴿٤١﴾ كَذَّبُواْ بِـَٔايَٰتِنَا كُلِّهَا فَأَخَذۡنَٰهُمۡ أَخۡذَ عَزِيزٖ مُّقۡتَدِرٍ ﴿٤٢﴾
أَكُفَّارُكُمۡ خَيۡرٞ مِّنۡ أُوْلَٰٓئِكُمۡ أَمۡ لَكُم بَرَآءَةٞ فِي ٱلزُّبُرِ ﴿٤٣﴾ أَمۡ يَقُولُونَ نَحۡنُ جَمِيعٞ مُّنتَصِرٞ ﴿٤٤﴾ سَيُهۡزَمُ
ٱلۡجَمۡعُ وَيُوَلُّونَ ٱلدُّبُرَ ﴿٤٥﴾ بَلِ ٱلسَّاعَةُ مَوۡعِدُهُمۡ وَٱلسَّاعَةُ أَدۡهَىٰ وَأَمَرُّ ﴿٤٦﴾

شەك - شۈبھىسىزكى، پىرئەۋن جامائەسىگە ئاگاھلاندۇرۇشلار كەلدى﴿41﴾. ئۇلار بىزنىڭ پۈتۈن ئايەتلىرىمىزنى يالغانغا چىقاردى، ئۇلارنى غالىب، قۇدرەتلىك ھالەتتە تۇرۇپ ھالاك قىلدۇق﴿42﴾. (ئى ئەرەب جامائەسى!) ئۇلار (يەنى مەن ھالاك قىلغان ئۆتكەنكى ئۈممەتلەر)دىن سىلەرنىڭ كۇففارلىرىڭلار

---

[1] سۈرە ھىجر 71 - ئايەت.
[2] سۈرە ھۇد 79 - ئايەت.

www.munber.org

ئارتۇقمۇ؟ ياكى سىلەرگە ساماۋى كىتابلاردا (اللەنىڭ ئازابىدىن) كەچۈرۈم قىلىنىش بارمۇ؟ ﴿43﴾. ياكى ئۇلار «بىز (مۇھەممەد ئۈستىدىن) غالىب قەۋممىز» دەمدۇ؟ ﴿44﴾ (مۇشرىكلار) توپى مەغلۇپ قىلىنىدۇ، ئارقىغا قاراپ قاچىدۇ ﴿45﴾. ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس (يەنى ئۇلارغا بېرىلىدىغان ئازاب بۇلا ئەمەس)، قىيامەت ئۇلارغا (ئازاب قىلىنىش) ۋەدە قىلىنغان ۋاقىتتۇر، قىيامەت تېخىمۇ قىيىندۇر، تېخىمۇ جاپالىقتۇر ﴿46﴾.

پىرئەۋن جامائەسىنىڭ قىسسىسى توغرىسىدا

الله تائالا بۇ ئايەتلەردە پىرئەۋن ۋە ئۇنىڭ قەۋمىدىن خەۋەر بېرىدۇ، الله تائالانىڭ ئەلچىسى مۇسا ۋە ئۇنىڭ قېرىندىشى ھارۇن ئۇلارغا ئەگەر ئۇلار ئىمان كەلتۈرگىنىدە جەننەت بىلەن خۇش خەۋەر، ئەگەر ئۇلار كاپىر بولغىنىدا دوزاخ بىلەن ئاگاھلاندۇرۇش ئېلىپ كەلدى. الله تائالا ئۇ ئىككىسىنى كاتتا مۆجىزىلەر ۋە نۇرغۇن ئالامەتلەر بىلەن كۈچلەندۈردى، بىراق كاپىرلار بۇلارنىڭ ھەممىسىنى ئىنكار قىلدى، شۇنىڭ بىلەن الله تائالا ئۇلارنى غالىب، قۇدرەتلىك ھالەتتە تۇرۇپ ھالاك قىلدى، يەنى الله تائالا ئۇلارنى پۈتۈنلەي يوقاتتى، ئۇلاردىن بىرەر كىشىنىڭ نە ئۆزى نە ئىزى قالمىدى.

قۇرەيشلەرگە نەسىھەت قىلىش ۋە تەھدىت سېلىش توغرىسىدا

الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ئى قۇرەيش كاپىرلىرىدىن ئىبارەت مۇشرىكلار! ﴿**ئۇلار (يەنى مەن ھالاك قىلغان ئۆتكەنكى ئۈممەتلەر)دىن سىلەرنىڭ كۇففارلىرىڭلار ئارتۇقمۇ؟**﴾ يەنى يۇقىرىدا تىلغا ئېلىنغان پەيغەمبەرلەرنى ئىنكار قىلىش، ساماۋى كىتابلارغا كاپىر بولۇش سەۋەبىدىن ھالاك قىلىنغان ئەنە شۇ كىشىلەردىن سىلەر ئارتۇقمۇ؟ ﴿**ياكى سىلەرگە ساماۋى كىتابلاردا (اللەنىڭ ئازابىدىن) كەچۈرۈم قىلىنىش بارمۇ؟**﴾ يەنى سىلەردە الله تائالا تەرىپىدىن كەلگەن ئازابقا ۋە جازاغا مۇپتىلا بولمايسىلەر دېگەن كەچۈرۈمنامە بارمۇ؟

الله تائالا ئۇلاردىن خەۋەر بېرىپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿**ياكى ئۇلار «بىز (مۇھەممەد ئۈستىدىن) غالىب قەۋممىز» دەمدۇ؟**﴾ يەنى ئۇلار ئۆزلىرىنى بىر - بىرىگە ياردەم قىلىدۇ، ئۆزلىرىنىڭ توپى ئۆزلىرىنى يامانلىق قىلماقچى بولغان كىشىلەردىن قوغدايدۇ، دەپ ئېتىقاد قىلىدۇ. الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿**(مۇشرىكلار) توپى مەغلۇپ قىلىنىدۇ، ئارقىغا قاراپ قاچىدۇ**﴾ يەنى ئۇلارنىڭ كۈچى پارچىلىنىدۇ، ئۇلار مەغلۇب قىلىنىدۇ.

ئىمام بۇخارى، ئىبنى ئابباستىن رىۋايەت قىلىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەدرى ئۇرۇشى بولغان كۈنى ئۆزى ئۈچۈن تىكىلگەن كىچىك چېدىرنىڭ ئىچىدە تۇرۇپ مۇنداق دېدى: «ئى الله! سېنىڭ پەيغەمبىرىڭگە ياردەم بېرىش ئەھدەڭنى ۋە ۋەدەڭنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشۇڭنى تەلەپ قىلىمەن، ئى الله! ئەگەر خالىساڭ بۈگۈندىن كېيىن يەر يۈزىدە ھەرگىز ئىبادەت قىلىنمايسەن (يەنى بىزگە بۈگۈن ياردەم بەرمىسەڭ، ساڭا ئىبادەت قىلىدىغان ئىنسان قالمايدۇ)» شۇ چاغدا ئەبۇبەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئۇنىڭ قولىنى تۇتۇۋېلىپ: ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! بولدى قىلغىن، پەرۋەردىگارىڭغا دۇئادا بەك ئاشۇرۇۋەتتىڭ، دېدى. ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساۋۇتلىرىنى كىيگەن ھالدا چېدىردىن چىقىپ كەلدى، ھالبۇكى ئۇ مۇنداق دەۋاتاتتى: ﴿**(مۇشرىكلار) توپى مەغلۇپ قىلىنىدۇ، ئارقىغا قاراپ قاچىدۇ. ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس (يەنى ئۇلارغا بېرىلىدىغان ئازاب بۇلا ئەمەس)، قىيامەت ئۇلارغا (ئازاب قىلىنىش) ۋەدە قىلىنغان ۋاقىتتۇر، قىيامەت تېخىمۇ قىيىندۇر، تېخىمۇ جاپالىقتۇر**﴾

www.munber.org

ئىمام بۇخارى، يۈسۈپ ئىبنى ماھىكنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «مەن مۆمىنلەرنىڭ ئانىسى ئائىشەنىڭ قېشىدا ئىدىم، ئۇ: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا **﴿ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس (يەنى ئۇلارغا بېرىلىدىغان ئازاب بۇلا ئەمەس)، قىيامەت ئۇلارغا (ئازاب قىلىنىش) ۋەدە قىلىنغان ۋاقىتتۇر، قىيامەت تېخىمۇ قىيىندۇر، تېخىمۇ جاپالىقتۇر﴾** دېگەن ئايەت مەككىدە نازىل بولغان، ئۇ چاغدا مەن تېخى ئويناپ يۈرىدىغان كىچىك بىر قىز ئىدىم، دېدى.

* * * * * * *

إِنَّ ٱلۡمُجۡرِمِينَ فِي ضَلَٰلٖ وَسُعُرٖ ﴿٤٧﴾ يَوۡمَ يُسۡحَبُونَ فِي ٱلنَّارِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمۡ ذُوقُواْ مَسَّ سَقَرَ
﴿٤٨﴾ إِنَّا كُلَّ شَيۡءٍ خَلَقۡنَٰهُ بِقَدَرٖ ﴿٤٩﴾ وَمَآ أَمۡرُنَآ إِلَّا وَٰحِدَةٞ كَلَمۡحِۭ بِٱلۡبَصَرِ ﴿٥٠﴾ وَلَقَدۡ أَهۡلَكۡنَآ
أَشۡيَاعَكُمۡ فَهَلۡ مِن مُّدَّكِرٖ ﴿٥١﴾ وَكُلُّ شَيۡءٖ فَعَلُوهُ فِي ٱلزُّبُرِ ﴿٥٢﴾ وَكُلُّ صَغِيرٖ وَكَبِيرٖ مُّسۡتَطَرٌ ﴿٥٣﴾ إِنَّ
ٱلۡمُتَّقِينَ فِي جَنَّٰتٖ وَنَهَرٖ ﴿٥٤﴾ فِي مَقۡعَدِ صِدۡقٍ عِندَ مَلِيكٖ مُّقۡتَدِرِۭ ﴿٥٥﴾

گۇناھكارلار ھەقىقەتەن (دۇنيادا) گۇمراھلىقتىدۇر، (ئاخىرەتتە) دوزاختىدۇر[47]. ئۇلار دوزاختا دۈم ياتقۇزۇلۇپ سۆرىلىدىغان كۈندە، (ئۇلارغا) «دوزاخنىڭ ئازابىنى تېتىڭلار» (دېيىلىدۇ)[48]. بىز ھەقىقەتەن ھەممە نەرسىنى ئۆلچەملىك ياراتتۇق[49]. (بىرەر شەيئىنى ياراتماقچى بولساق) بىزنىڭ ئەمرىمىز پەقەت بىر سۆزدۇر، (ئۇ) كۆزنى يۇمۇپ ئاچقاننىڭ ئارىلىقىدا (ئورۇنلىنىدۇ)[50]. بىز ھەقىقەتەن ئۆتكەنكى ئۈممەتلەردىن كۇفرىدا) سىلەرگە ئوخشاش بولغانلارنى ھالاك قىلدۇق، ئىبرەت ئالغۇچى بارمۇ؟[51]. ئۇلارنىڭ قىلغان (ياخشى ۋە يامان) ئىشلىرىنىڭ ھەممىسى نامە ـ ئەماللىرىدا مەۋجۇتتۇر[52]. كىچىك ئىش، چوڭ ئىشنىڭ ھەممىسى (لەۋھۇلمەھپۇزدا) خاتىرىلەنگەندۇر[53]. شۈبھىسىزكى، تەقۋادارلار جەننەتلەردە بولىدۇ، (سۇ، مەي، ھەسەل، سۈت) ئۆستەڭلىرىدىن بەھرىمەن بولىدۇ[54]. (ئۇلار) قۇدرەتلىك اللەنىڭ دەرگاھىدا كۆڭۈلدىكىدەك جايدا بولىدۇ[55].

گۇناھكارلارنىڭ يامان ئاقىۋىتى توغرىسىدا

اللہ تائالا بۇ ئايەتتە بىزگە گۇناھكارلاردىن خەۋەر بېرىدۇ. ئۇلار ھەقىقەتەن توغرا چۈشەنچىلەردىن شەكلەنگەنلىكى ۋە شۈبھىلەنگەنلىكى سەۋەبىدىن ھەقتىن ئازغان ۋە ساراڭلىقتا مۇپتىلا بولغان كىشىلەردۇر. بۇ ئايەت باشقا پىرقىلەردىن بۇ سۈپەت بىلەن سۈپەتلەنگەن ھەر قانداق كاپىر ۋە گۇمراھ كىشىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ئاندىن اللہ تائالا مۇنداق دەيدۇ: **﴿ئۇلار دوزاختا دۈم ياتقۇزۇلۇپ سۆرىلىدىغان كۈندە﴾** يەنى ئۇلار دۇنيادا ساراڭلىقتا، ھەقتىن شەكلىنىشكە ۋە گۇمانلىنىشقا مۇپتىلا بولغىنىدەك، ئۇلارنىڭ بۇ قىلمىشلىرى ئۇلارغا ئاخىرەتتە دوزاخنى مىراس قالدۇرىدۇ. ئۇلار دۇنيادا توغرا يولدىن ئازغىنىدەك ئاخىرەتتە دوزاختا دۈم ياتقۇزۇلۇپ سۆرىلىدۇ، ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ نەگە ئېلىپ بېرىلىدىغانلىقىنى بىلمەيدۇ. ئۇلارغا تاپا ـ تەنە ۋە مالامەت قىلىش يۈزىسىدىن **﴿«دوزاخنىڭ ئازابىنى تېتىڭلار» (دېيىلىدۇ)﴾**.

www.munber.org

ھەممە نەرسىنىڭ ئالدىنئالا ئۆلچەملىك قىلىپ يارىتىلغانلىقى توغرىسىدا

﴿**بىز ھەقىقەتەن ھەممە نەرسىنى ئۆلچەملىك ياراتتۇق**﴾ اللە تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەن: ﴿اللە ھەممە نەرسىنى ياراتتى، ئاندىن (ئۆزىنىڭ خاھىشى بويىچە) ئۇنىڭغا مۇناسىپ ئۆلچەمنى بەلگىلىدى﴾[1] ﴿ھەممىدىن ئۈستۈن پەرۋەردىگارىڭنىڭ نامىنى پاك ئېتىقاد قىلغىن. ئۇ (پۈتۈن مەخلۇقاتنى) ياراتتى، (ئۇلارنى) بىجىرىم (يەنى چىرايلىق ۋە مۇناسىپ شەكىلدە) قىلدى. مەخلۇقاتقا پايدىلىق ئىشلارنى (تەقدىر قىلدى، ئۇلارغا پايدىلىنىش يوللىرىنى) كۆرسەتتى﴾[2] يەنى اللە تائالا ھەممە نەرسىنى ئالدىنئالا ئۆلچەملىك قىلىپ بەلگىلىدى ۋە مەخلۇقاتقا ئۇ نەرسىلەردىن پايدىلىنىش يوللىرىنى كۆرسەتتى. سۈننىي ئەقىدىسىدىكى مۇسۇلمانلارنىڭ ئۆلىمالىرى بۇ ئايەت كەرىمنى اللە تائالانىڭ ئىنسانلارغا بولىدىغان ئىشلارنى ئالدىنئالا ئورۇنلاشتۇرۇدىغانلىقىنى ئىسپاتلاش ئۈچۈن دەلىل قىلىدۇ. ئالدىنئالا ئورۇنلاشتۇرۇش اللە تائالانىڭ شەيئىلەرنى ۋۇجۇتقا كېلىشتىن ئىلگىرى بىلىدىغانلىقى ۋە شەيئىلەرنى يارىتىشتىن ئىلگىرى بەلگىلەيدىغانلىقىدىن ئىبارەتتۇر. ئۆلىمالار بۇ ئايەت بىلەن ۋە ئۇنىڭغا ئوخشىغان ئايەتلەر بىلەن، شۇنداقلا شۇ مەنىدە رىۋايەت قىلىنغان توغرا ھەدىسلەر بىلەن ساھابىلەر زامانىنىڭ ئاخىرقى دەۋرىدە ئوتتۇرىغا چىققان قەدەرىيە پىرقىسىگە رەددىيە بېرىدۇ. بىز بۇ ماۋزۇدا ۋە بۇ مازۇۋ ھەققىدە رىۋايەت قىلىنغان ھەدىسلەر ئۈستىدە سەھىھ بۇخارىنىڭ ئىمام بابىنىڭ شەرھىسىدە تەپسىلىي توختالغان ئىدۇق. بۇ يەردىمۇ بۇ ئايىتى كەرىمگە مۇناسىۋەتلىك ھەدىسلەرنى بايان قىلىمىز.

ئىمام ئەھمەد، ئەبۇھۇرەيرەنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: قۇرەيش مۇشرىكلىرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا تەقدىر (يەنى ئالدىنئالا ئورۇنلاشتۇرۇش) توغرىسىدا مۇنازىرە قىلىشىپ كەلدى، شۇنىڭ بىلەن بۇ ئايەت نازىل بولدى: ﴿**ئۇلار دوزاختا دۈم ياتقۇزۇلۇپ سۆرىلىدىغان كۈندە، (ئۇلارغا) «دوزاخنىڭ ئازابىنى تېتىڭلار» (دېيىلىدۇ). بىز ھەقىقەتەن ھەممە نەرسىنى ئۆلچەملىك ياراتتۇق**﴾ ئىمام مۇسلىم، ئىبنى ماجە، تىرمىزى قاتارلىقلارمۇ مۇشۇنداق رىۋايەت قىلغان.

ئىمام بەززار، ئەمرى ئىبنى شۇئەيبنىڭ بوۋىسىنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: ﴿**گۇناھكارلار ھەقىقەتەن (دۇنيادا) گۇمراھلىقتىدۇر، (ئاخىرەتتە) دوزاختىدۇر. ئۇلار دوزاختا دۈم ياتقۇزۇلۇپ سۆرىلىدىغان كۈندە، (ئۇلارغا) «دوزاخنىڭ ئازابىنى تېتىڭلار» (دېيىلىدۇ). بىز ھەقىقەتەن ھەممە نەرسىنى ئۆلچەملىك ياراتتۇق**﴾ دېگەن بۇ ئايەتلەر پەقەت قەدەرىيە پىرقىسى ھەققىدە نازىل بولغان.

ئىبنى ئەبۇھاتەم، زۇرارەنىڭ ئاتىسىنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ:﴿(**ئۇلارغا**) «**دوزاخنىڭ ئازابىنى تېتىڭلار» (دېيىلىدۇ). بىز ھەقىقەتەن ھەممە نەرسىنى ئۆلچەملىك ياراتتۇق**﴾ دېگەن ئايەتنى تىلاۋەت قىلدى ۋە مۇنداق دېدى: بۇ ئايەت مېنىڭ ئۈممىتىمدىن ئاخىر زاماندا كېلىدىغان، اللە تائالانىڭ ئالدىنئالا ئورۇنلاشتۇرۇشنى يالغانغا چىقىرىدىغان كىشىلەر ھەققىدە نازىل بولدى.

ئەتا ئىبنى ئەبۇرەباھ مۇنداق دەيدۇ: مەن ئىبنى ئابباسنىڭ قېشىغا كەلدىم، ئۇ زەمزەم قۇدۇقىدىن سۇ تارتىۋېتىپتىكەن، ئۇنىڭ كىيىملىرىنىڭ پەش ـ پۇشقاقلىرى ھۆل بولۇپ كېتىپتۇ، مەن ئۇنىڭغا: تەقدىر توغرىسىدا سۆزلىنىپتۇ، دېدىم، ئۇ ھەيران قالغان ھالدا: ئۇلار ھەقىقەتەن شۇنداق قىلىپتىمۇ؟ دېدى، مەن: ھەئە، دېدىم. ئۇ: اللە تائالانىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، ﴿(**ئۇلارغا**) «**دوزاخنىڭ ئازابىنى تېتىڭلار» (دېيىلىدۇ). بىز ھەقىقەتەن ھەممە نەرسىنى ئۆلچەملىك ياراتتۇق**﴾ دېگەن بۇ ئايەت پەقەت شۇلار ھەققىدە

---

[1] سۈرە فۇرقان 2 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[2] سۈرە ئەئلا 1 ـ 3 ـ ئايەتكىچە.

www.munber.org

نازىل بولغان، ئۇلار بۇ ئۈممەتنىڭ يامان كىشىلىرىدۇر، ئۇلارنىڭ كېسەللىرىنى يوقلىماڭلار، مېيىتلىرىنىڭ جىنازا نامىزىنى ئوقۇماڭلار، ئەگەر مەن ئۇلاردىن بىرەرسىنى كۆرۈپ قالسام بۇ ئىككى بارمىقىم بىلەن ئۇنىڭ ئىككى كۆزىنى ئويۇۋېتەتتىم، دېدى.

ئىمام ئەھمەد، نافىئىنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: ئىبنى ئۆمەرنىڭ خەت يېزىشىپ تۇرىدىغان شاملىق بىر دوستى بار ئىدى، ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر دوستىغا مۇنداق خەت يازدى: ماڭا خەۋەر قىلىنىشىچە سەن تەقدىر توغرىسىدا بەزى نەرسىلەرنى سۆزلەپسەن، بۇنىڭدىن كېيىن ماڭا خەت يېزىشتىن توختاپ قال، مەن ھەقىقەتەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «كەلگۈسىدە مېنىڭ ئۈممىتىم ئىچىدىن بىر تۈركۈم قەۋملەر پەيدا بولىدۇ، ئۇلار تەقدىرنى يالغانغا چىقىرىدۇ» دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان ئىدىم. ئۇنى ئىمام ئەبۇداۋۇدمۇ ئىمام ئەھمەد ئىبنى ھەنبەلدىن رىۋايەت قىلغان.

ئىمام ئەھمەد، ئىبنى ئۆمەردىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «ھەممە نەرسە ھەتتاكى ئاجىزلىق بىلەن كۈچ - قۇۋۋەتمۇ ئۆلچەملىك قىلىپ يارىتىلدى» ئىمام مۇسلىممۇ ئۇنى مالىكنىڭ ھەدىسىدىن مۇشۇنداق رىۋايەت قىلغان.

ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان بىر ھەدىستە مۇنداق دېيىلگەن: «اللہ تائالادىن ياردەم تەلەپ قىلغىن، ھاماقەتلىك قىلمىغىن، ئەگەر ساڭا بىرەر ئىش بولسا: اللہ تائالا تەقدىر قىلغان ئىش بولىدۇ، ئۇ خالىغان ئىشنى قىلىدۇ، دېگىن. ئەگەر مەن ئۇنى مۇنداق قىلغان بولسام، بۇ ئىش ئەلۋەتتە مۇنداق بولار ئىدى، دېمىگىن. ئەگەر سەن بۇيرۇلغاندەك قىلمىساڭ، شۈبھىسىزكى، سەن شەيتاننىڭ ئىشىغا ئىشىك ئاچقان بولىسەن».

ئىبنى ئابباس ئۆزىگە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «بىلگىنكى، ئەگەر اللہ تائالا سېنىڭ پايداڭ ئۈچۈن تەقدىر قىلمىغان بىرەر نەرسە بىلەن ساڭا پايدا يەتكۈزۈش ئۈچۈن پۈتۈن ئۈممەت توپلانغان تەقدىردىمۇ ئۇلار ساڭا ھېچبىر پايدا يەتكۈزەلمەيدۇ. ئەگەر، اللہ تائالا سېنىڭ زىيىنىڭغا تەقدىر قىلمىغان بىرەر نەرسە بىلەن ساڭا زىيان يەتكۈزۈش ئۈچۈن پۈتۈن ئۈممەت توپلانغان تەقدىردىمۇ ئۇلار ساڭا ھېچ زىيان يەتكۈزەلمەيدۇ. قەلەملەرنىڭ رەڭگى قۇرىدى، سەھىپىلەر قاتلاندى».

ئىمام ئەھمەد، ئۇبادە ئىبنى ۋەلىدنىڭ ئاتىسىنىڭ مۇنداق دەپ سۆزلەپ بەرگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: مەن ئاتام ئۇبادە[1] نىڭ قېشىغا كىردىم، ئۇ كېسەل ئىدى، مەن ئۇنى بۇ كېسىلىدە ئۆلۈپ كېتىشى مۇمكىن دەپ ئويلىدىم، ئاندىن ئۇنىڭغا: ئى ئاتا! ماڭا ۋەسىيەت قالدۇرغىن ۋە توغرا يول كۆرسەتكىن، دېدىم. ئۇ : مېنى ئولتۇرغۇزۇڭلار، دېدى. ئۇ ئولتۇرغۇزۇلغاندىن كېيىن ماڭا: ئى ئوغۇلچىقىم! سەن ھەقىقەتەن تەقدىرگە، - ياخشىلىق ۋە يامانلىقنىڭ تەقدىر بىلەن بولىدىغانلىقىغا ئىشەنمىگىچە ئىماننىڭ تەمىنى تېتىيالمايسەن ۋە اللہ تائالانى ھەقىقىي بىلىش دەرىجىسىگە يېتەلمەيسەن، دېدى. مەن: ئى ئاتا! ياخشىلىقنىڭ ۋە يامانلىقنىڭ تەقدىر بىلەن بولىدىغانلىقىنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى مەن قانداقمۇ بىلەلەيمەن؟ دېسەم. ئۇ: بىلگىنكى، سېنىڭ بىرەر خاتالىقىڭ ساڭا ھېچ بىر زىيان كەلتۈرگۈچى ئەمەستۇر. شۇنداقلا ساڭا كەلگەن زىيان سېنىڭ خاتالىقىڭ سەۋەبىدىن بولغانمۇ ئەمەستۇر، ئى ئوغۇلچىقىم! مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىدىم: «شۈبھىسىزكى، اللہ تائالا تۇنجى قىلىپ قەلەمنى ياراتتى، ئاندىن ئۇنىڭغا يازغىن، دېدى. قەلەم شۇ سائەتتىلا قىيامەت كۈنىگىچە بولىدىغان نەرسىلەرنى

[1] بۇ ئۇبادە بىرىنچى ئۇبادىنىڭ بوۋىسىدۇر.

www.munber.org

يازدى » ئى ئوغۇلچىقىم! ئەگەر سەن ئۇنىڭغا ئىشەنمەي تۇرۇپ ئۆلسەڭ، دوزاخقا كىرىپ كېتىسەن، دېدى. بۇنى ئىمام تىرمىزىمۇ رىۋايەت قىلغان.

ئىمام مۇسلىم، ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمرىنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلدۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام :« شۇبھىسىزكى، الله تائالا مەخلۇقاتنىڭ تەقدىرلىرىنى ئاسمانلار بىلەن زېمىننى يارىتىشتىن 50 مىڭ يىل ئىلگىرى پۈتۈۋەتكەن » دېدى. ئىبنى ۋەھب ئۇنىڭغا ﴿الله نىڭ ئەرشى سۇ ئۈستىدە ئىدى﴾[1] دېگەن ئايەتنى قوشۇپ رىۋايەت قىلدى. ئۇنى ئىمام تىرمىزىمۇ رىۋايەت قىلغان.

الله تائالانىڭ ئۇلار توغرىسىدىكى ئەمر ـ پەرمانىنى ئىجرا قىلىش بىلەن قورقىتىشى توغرىسىدا

﴿**(بىرەر شەيئىنى ياراتماقچى بولساق) بىزنىڭ ئەمرىمىز پەقەت بىر سۆزدۇر، (ئۇ) كۆزنى يۇمۇپ ئاچقاننىڭ ئارىلىقىدا (ئورۇنلىنىدۇ)**﴾ الله تائالانىڭ تەقدىرى ئىنسانلار ئىچىدە ئىجرا قىلىنىدىغانلىقىدىن خەۋەر قىلىنغىنىدەك، بۇ ئايەتمۇ الله تائالانىڭ ئىرادىسىنىڭ ئۇلار ئىچىدە ئىجرا قىلىنىدىغانلىقىدىن بېرىلگەن خەۋەردۇر، الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿**بىزنىڭ ئەمرىمىز پەقەت بىر سۆزدۇر**﴾ يەنى بىز بىر ئىشقا پەقەت بىر قېتىملا ئەمر قىلىمىز، ئۇنى ئىككىنچى قېتىم تەكىتلەشكە موھتاج بولمايمىز، بىز ئەمر قىلغان ئۇ ئىش كۆزنى يۇمۇپ ئاچقانچىلىك ئارىلىقتا ۋۇجۇتقا كېلىدۇ، بىر سىكونتمۇ كېچىكىپ قالمايدۇ.

﴿**بىز ھەقىقەتەن سىلەردىن ئىلگىرى ئۆتكەن**﴾ پەيغەمبەرلەرنى ئىنكار قىلىشتا ﴿**سىلەرگە ئوخشاش بولغانلارنى ھالاك قىلدۇق، ئىبرەت ئالغۇچى بارمۇ؟**﴾ يەنى الله تائالا ئەنە شۇ كاپىرلارنى گىرىپتار قىلغان خارلىقتىن ۋە ئۇلارغا تەقدىر قىلىنغان ئازابتىن ۋەز ـ نەسىھەت ئالغۇچى بارمۇ؟ الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۇلار بىلەن ئۇلارنىڭ ئارزۇ قىلغان نەرسىلىرى (يەنى ئىمان ئېيتىش ۋە جەننەتكە كىرىش) ئارىسىدا توسالغۇ پەيدا قىلىندى. ئۇلارغا ئىلگىرى ئۇلارغا ئوخشاشلارغا قىلىنغاندەك قىلىندى﴾[2]

﴿**ئۇلارنىڭ قىلغان (ياخشى ۋە يامان) ئىشلىرىنىڭ ھەممىسى نامە ـ ئەماللىرىدا مەۋجۇتتۇر**﴾ يەنى ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرى پەرىشتىلەرنىڭ قوللىرىدىكى دەپتەرلەردە يېزىقلىقتۇر.

﴿**كىچىك ئىش، چوڭ ئىشنىڭ ھەممىسى (لەۋھۇلمەھپۇزدا) خاتىرىلەنگەندۇر**﴾ يەنى ئۇلارنىڭ چوڭ ـ كىچىك گۇناھلىرىنىڭ بىرىمۇ قالدۇرۇلماستىن ئۇلارنىڭ نامە ـ ئەمەل دەپتەرلىرىدە يېزىلغاندۇر.

ئىمام ئەھمەد، ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلدۇ:« ئى ئائىشە! كىچىك گۇناھلاردىنمۇ ساقلىنىڭ، شۇبھىسىزكى، كىچىك گۇناھلاردىنمۇ الله تائالانىڭ دەرگاھىدا ھېساب ئېلىنىدۇ ». بۇنى ئىمام نەسەئى ۋە ئىبنى ماجەمۇ رىۋايەت قىلغان.

تەقۋادارلارنىڭ ياخشى ئاقىۋىتى توغرىسىدا

﴿**شۇبھىسىزكى، تەقۋادارلار جەننەتلەردە بولىدۇ، (سۇ، مەي، ھەسەل، سۈت) ئۆستەڭلىرىدىن بەھرىمەن بولىدۇ**﴾ يەنى ئۇلار ئازغۇنلۇق، قايمۇقۇش ئىچىدە قالغان، تاپا ـ تەنە، مالامەت، قورقۇتۇشقا ئۇچراش بىلەن بىرگە دوزاختا دۈم ياتقۇزۇلۇپ سۆرىلىدىغان بەتبەخت كىشىلەرنىڭ دەل ئەكسىچە بولىدۇ. الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿**(ئۇلار) قۇدرەتلىك اللهنىڭ دەرگاھىدا كۆڭۈلدىكىدەك جايدا بولىدۇ**﴾ يەنى الله تائالانىڭ ھۇزۇرىدىكى ئېسىل يۇرتتا، الله تائالانىڭ رازىلىقى، پەزلى، ئېھسانى، ساخاۋىتى ۋە ياخشىلىقى

---

[1] سۈرە ھۇد 7 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[2] سۈرە سەبەئ 54 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

www.munber.org

ئىچىدە، بۈيۈك پادىشاھنىڭ، پۈتۈن شەيئىلەرنى ئۆلچەملىك ياراتقۇچى الله تائالانىڭ دەرگاھىدا بولىدۇ، الله تائالا ئۇلار تەلەپ قىلغان ۋە ئىرادە قىلغان نەرسىلەردىن ئۆزى خالىغاننى يارىتىشقا قۇدرەتلىكتۇر.

ئىمام ئەھمەد، ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمردىن رىۋايەت قىلىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەقتە تەبلىغ قىلىپ مۇنداق دېگەن: «ھۆكۈملىرىدە، تەۋەلىرىدە ۋە ئىگىدارچىلىق قىلغان نەرسىلەردە ئادىللىق بىلەن ئادالەت يۈرگۈزگەنلەر الله تائالانىڭ دەرگاھىدا، الله تائالانىڭ ئوڭ تەرىپىدىكى نۇردىن بولغان مۇنبەرلەر ئۈستىدە بولىدۇ. الله تائالانىڭ ھەر ئىككى تەرىپى ئوڭدۇر» بۇنى ئىمام مۇسلىم ۋە نەسەئىمۇ رىۋايەت قىلغان.

شۇنىڭ بىلەن سۈرە قەمەرنىڭ تەپسىرى تۈگىدى. جىمى ھەمدۇسانا ۋە مەدھىيە الله تائالاغا خاستۇر، الله مۇۋەپپەقىيەت قازاندۇرغۇچىدۇر ۋە خاتالىقتىن ساقلىغۇچىدۇر.

www.munber.org